

- Ret til at henvende sig på et af forfatningstraktatens 21 sprog til Europa-Parlamentet og EU's institutioner, herunder Den Europæiske Ombudsmand og rådgivende organer.

Forfatningstraktaten rummer som den gældende traktat mulighed for at supplere disse rettigheder. Det kræver enstemmighed i Rådet, godkendelse af Europa-Parlamentet og efterfølgende national ratifikation i alle medlemslande. Se art. III-129.

Unionsborgerrettighederne kan gennemføres med konkrete EU-vedtagelser på grundlag af bestemmelserne i forfatningstraktatens art. III-125-129. I forhold til den gældende traktat tilføjes her nye retsgrundlag for vedtagelse af foranstaltninger vedrørende pas mv. og social sikring og beskyttelse med henblik på at sikre den fri bevægelighed mellem medlemslandene. Beslutninger træffes med enstemmighed og efter høring af Europa-Parlamentet. Se art. III-125, stk. 2. Der indføres også et retsgrundlag for vedtagelse af foranstaltninger, der gør det lettere at yde diplomatisk og konsulær beskyttelse til unionsborgere i tredjelande. Se art. III-127.

EU's demokratiske grundprincipper

Som noget nyt rummer forfatningstraktaten et selvstændigt afsnit om EU's demokratiske liv i art. I-45-52. Her understreges de grundlæggende demokratiske principper for EU's virke, herunder også åbenhed, beskyttelse af personoplysninger mv.

Princippet om demokratisk lighed

- EU-borgere skal behandles lige og med lige stor opmærksomhed fra EU's side.

Princippet om repræsentativt demokrati

- EU's borgere repræsenteres direkte på EU-plan i Europa-Parlamentet.
- Medlemslandene repræsenteres i Det Europæiske Råd af deres stats- eller regeringschef og i Rådet af deres regeringer.

- Medlemslandenes regeringer er selv demokratisk ansvarlige enten over for deres nationale parlament eller over for deres borgere.
- Enhver borger har ret til at deltage i EU's demokratiske liv.
- Beslutningerne træffes så åbent som muligt og så tæt på borgerne som muligt.
- Politiske partier på europæisk plan bidrager til at skabe en europæisk politisk bevidsthed og til at udtrykke unionsborgernes vilje.

Princippet om deltagelsesdemokrati

- EU's borgere og repræsentative sammenslutninger skal have mulighed for at give udtryk for deres opfattelser angående alle EU's arbejdsområder og for at diskutere dem offentligt.
- EU's institutioner skal føre en åben, gennemsigtig og regelmæssig dialog med de repræsentative sammenslutninger og civilsamfundet.
- Kommissionen skal høre de berørte parter for at sikre sammenhæng og gennemsigtighed i EU's handlinger.
- Et antal unionsborgere på mindst en million, der kommer fra et betydeligt antal medlemslande, kan tage initiativ til at opfordre Kommissionen til at fremsætte forslag.

Det slås altså fast, at EU's funktionsmåde bygger på princippet om det repræsentative demokrati. Det fremgår endvidere, at EU skal behandle alle borgere lige, og at enhver borger har ret til at deltage i EU's demokratiske liv. Det understreges også, at beslutningerne skal træffes så åbent og så tæt på borgerne som muligt.

EU's institutioner skal samtidig sikre et deltagelsesdemokrati, både ved at være i løbende dialog med civilsamfundet om EU's arbejdsområder og ved at foretage høringer af relevante parter med henblik på at sikre sammenhæng og gennemsigtighed i EU's handlinger. Særligt anerkendes arbejdsmarkedsparternes rolle på EU-plan i art. I-48, og der lægges vægt på, at der skal tages hensyn til de nationale systemers forskellige karakter på arbejdsmarkedsområdet.